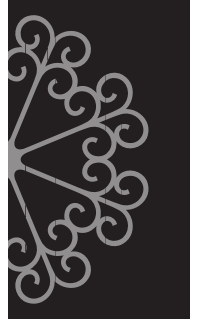

גיליון שבועי לתלמידי בוגרי וידידי ישיבת מיר

בית מדרש בשבילי הפרשה

275

פרשת חיי שרה תשע"ח

Baltimore, MD	4:37
Brooklyn, NY	4:24
Chicago, IL	4:14
Johannesburg, S. Africa	6:12
Lakewood/Deal, NJ	4:26
London, UK	4:03
Los Angeles, CA	4:34
Manchester, UK	4:01
Monsey, NY	4:23
Montreal, Quebec	4:11
Toronto, Ontario	4:39
Yerushalayim	4:07
Zurich, Switzerland	4:38

זמני כניסת השבת

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

חיי שרה עבד שליח לקדושין

אליעזר אמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, והטעם פי' מהריל"ד כי אז הוא משוחרר מאברהם כדי שיוכל לקדש, ועי"ז יוכל לזמן בבהמ"ז דעבדים אין מזמנים כברכות מ"ה ע"ב.

ופשוט לו שלא קידש עד השחרור כי עבד א"א לקדש. והנה להלן אמר אליעזר אולי לא תאבה האשה ודרשו חז"ל אלי שרצה שתתקדש לבתו, והקשו אמאי סיפר זה לבתואל ולבן. וע' הפלאה דף ק"י ע"ב בשם אביו לדייק מרמב"ם ושו"ע שכשם שעבד שברח לא"י מחויב האדון להוציאו לחרות (ע' פ' כי תצא, לא תסגיר), כך אם האדון עמו בא"י ורוצה לצאת לחו"ל צריך לשחרר את העבד, ואליעזר ידע שלא ישא יצחק בתו כי היא שפחה ורצה שחרור אלא שהמשחרר עבדו עובר בעשה (ויש לעיין בזה אם עושה לטובת עצמו, ועמש"כ במק"א), ולכן אמר ההשב אשיב את בנך שמה, נמצא שיצחק יוצא לחו"ל, ואז יצטרך לשחרר אליעזר, ועל כן מוטב שישאר בא"י וישחרר את בתו אליעזר וישאנה. וזה מה שאמר אליעזר לבני משפחתה של רבקה שא"א שיצחק יבא לכאן, כי אם יצא יצחק מארץ ישראל כבר היה נושא את בתי שלי. (ופשיטא לו דאין עצה בשחרור בתו לבדה, דעדיין הוי ארור מדבק בברוך, וכמו שאמרו בת פלוני לפלוני). ולפי הפלאה תיקשי אם לא שיחרר איך עשה אותו שליח לקדושין. וי"ל דהוא לשיטתו בס' המקנה סי' ל"ה ה' דקידש אותה מדין יד עבד כיד רבו.

הערות ותגובות בלש"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל
bishvileihalacha@themir.org

למדים אנו מכאן עד כמה היה גדול וחשוב כבוד הבריות בעיני אברהם אבינו. אין זה כבוד הבריות שידברו איתם מתוך בכי, אין זה כבוד הבריות שידבר איתם בעוד עיניו זולות דמעות. לכן, כאשר נאלץ ללכת לדבר עם בני חת, השליט אברהם אבינו את שכלו על רגשותיו ומשל ברוחו, קם מאבלו ומבכיו על אשתו, רחץ את פניו וטמן את אבלו וצערו בליבו וניגש לדבר עמם בצורה מכובדת. אברהם אבינו דיבר איתם בסבר פנים יפות ואף בפנים מסבירות וצוהלות. כך הוא כבוד הבריות, וכך צריך להיזהר ולהשתדל בכבודם.

הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת (כג, ג)

ביאר מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליוואוויץ צוק"ל: כאשר הוצרך אברהם אבינו לדבר עם בני חת בשביל קבורת שרה אשתו במערת המכפלה, אומרת התורה "ויקם אברהם מעל פני מתו". והיינו, שקם אברהם מאבלו על שרה והלך לדבר עם בני חת כדי לכוון אתו מוטל לפניו באותה שעה.

דברי רבותינו

לדבר עם אדם זקן כמוני, אתם יכולים לדבר עם ר' דוב"ל.

מספר שנים לאחר מכן נקרא ע"י הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל לשמש לצידו כמשגיח בישיבת כנסת חזקיהו – כפר חסידים, ולאחר הסתלקות הגר"א לופיאן מילא את מקומו בישיבה הקד' למעלה מיובל שנים.

בשנים האחרונות, מידי שבוע, לאחר שמסר את שיחתו הקבועה בישיבת 'קול יעקב' בירושלים, היה מגיע למסור ועד בישיבת מיר בפני אברכים בני עליה ששתו בצמא את דבריו והדרכותיו. מידי בואו לישיבה הקד' היה מתפעל ממצב התורה, ופעם התבטא: "לפני השואה היו כמה מאות בחורי ישיבות, והנה היום, איזו מעצמה של תורה יש כאן בישיבת מיר ב"ה".

בחודשים האחרונים נחלש ואושפז מספר פעמים בבית החולים 'לניאדו'. גם בימי מחלתו קרן אור פניו בהנהגותיו הקדושות ובמידותיו הנעלות כאשר כל תנועה ומילה מחושבת וכשהוא מקבל כל אדם בסבר פנים יפות.

השאייר אחריו את אלמנתו הרבנית שתבלחט"א וזרע בך ה' בניו הגאונים רבי מרדכי יפה שליט"א, מרבני ביהמ"ד פרדמן בישיבה"ק, ורבי צבי יפה שליט"א, חתניו הגאונים: רבי שלום חיים וייס, רבי יונתן אבר ורבי דניאל ארנפורינד שליט"א, נכדים ונינים.

ימליץ טוב על כל המשפחה הרוממה ועל כל כלל ישראל. תנצב"ה.

הגאון הצדיק רבי דב יפה צוק"ל

אבל כבד ירד על עולם התורה ביום רביעי י"ט במרחשוון, עם הישמע הבשורה המרה על הסתלקותו לשמי רום של זקן המשגיחים הגה"צ רבי דב יפה צוק"ל, משגיח ישיבת כנסת חזקיהו – כפר חסידים.

הגר"ד זצ"ל נולד בט"ו בסיוון תרפ"ח בוילנא ובגיל 7 עלה עם הוריו לארץ הקודש. בבחרותו למד בישיבות 'חברון' 'סלבודקא' ותקופה בישיבת פוניבז'. בכל מקום בו למד דבק ברבותיו ולמד מהם דרכי העליה בתורה ועבודת ה'. בהיותו בבני ברק דבק במרן החזו"א זצ"ל אשר חיבבו וקירבו מאוד ואף הגדיר אותו "בחור מבקש אמת".

בהגיעו לפרקו לקחו הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל, ראש ישיבת 'חברון', כחתן לאחייניתו היתומה שגדלה בביתו.

לאחר חתונתו למד בישיבת מיר בשקידה עצומה. באותם ימים דבק במרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין צוק"ל והיה מאזין לכל שיחותיו בישיבה ומדבר איתו בדרכי העליה בעבודת ה' ותיקון המידות. המשגיח קרבו עד מאוד ויעדו לגדולות. פעם התבטא המשגיח זצ"ל ואמר כי לא מספיק לשמוע את השיחות, צריך לאחר מכן גם לדבר על הדברים כדי לקנות אותם כראוי. והוסיף המשגיח: "אם קשה לכם

דברי הימים

הזכות לעמול בתורה

נאמר השבוע בהיכל הישיבה הקד' לכבוד יום הזיכרון למרן רה"י הגאון הגדול רבי נחום פרצוביץ' זצוק"ל

תוכחתו ולמד להכין ולהפיק תועלת. והמשיך לשאול כעבור שעה קלה והפעם שאל כראוי.

בקשת האמת.

וכן רצה שישאלו בשיעור, ולא עוד אלא שהשתוקק שיפרכו את דבריו, לפי שע"כ יבואו ביחד להבנה האמתית, ואז תצא הסר גיא בבהירות כראוי. [היה רחוק מן המציאות להפריך את יסודותיו המוצקים]. וזה הביא את התלמידים שיהיו שקועים בסוגיא ולהבין כראוי ולא ירמו את עצמם. גם ההספק היה אז יותר גדול.

תורה עם מידות טובות.

וכבר הזכרנו שהיה שומע כל תלמיד, והיה מנסה להבין למה התכוון. וזה מגיע מחיפוש האמת ומהערכה לכ"א. ובה נבין איך התורה והמידות משלימים אחד את השני. שהנה איתא באבות (ג, יז) "ראב"ע אומר אם אין דרך ארץ אין תורה, אם אין תורה אין דרך ארץ". וכתב רבינו יונה שדרך ארץ היינו מידות טובות, ואם אין תורה אין ד"א היינו שבלי לימוד התורה א"א להגיע לשלימות במי" דות. [שיש אנשים שהם טובים מבלי לימוד התורה אבל לשלימות במידות לא באו]. ואם אין ד"א אין תורה, לפי שהתורה לעולם איננה שוכנת בגוף שאינו בעל מידות טובות. ובפשטות אדם עם מידות טובות זוכה שהתורה שוכנת בו, וכאן כתוב ביותר שהמי" דות גורמות לו להתעלות בתורה. שהרי מידות טובות היינו להעריך ולהחשיב כל יהודי ובפי" רט בן תורה.

"את והב בסופה".

אמנם מצד אחד צריך להתווכח בלימוד בריחתא דאורייתא. שבמילי דעלמא יש לוותר [וגם מעלה זו ראינו אצל רבותינו בישיבה], אמנם במשא ומתן בהלכה לא שייך שיוותר לחברותא לסברתו ולא יחלוק עליו. וכמ"כ הגר"ס שהלימוד צריך שיהיה ג'פטיג' - כארס

עומדים אנו ביום השנה לרבינו רה"י הג"ר נחום פרצוביץ' זצ"ל, שלימד אותנו לא רק פשט בגמ' ואיך להבין סוגיא, אלא נתן מבט ומהלך חדש איך ניגשים לסוגיא ואיך שמחים בכל שלב בהבנה. ואיך חיים כל דבר באופן שאין לשער, לשמו ולזכרו תאות נפש.

"ומתלמידי יותר מכולן".

עוד ראו אצלו במוחש את מאמר חז"ל (תענית ז). "הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולן". והכוונה בזה כמו שאמרו שם "למה נמשלה ד"ת לעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול אף ת"ח קטנים מחדדים את הגדולים". [שפעם היו מוציאים את האש ע"י אבני אש שיוצא מהם רק ניצוץ קטן וא"א בזה להדליק עץ גדול, וע"כ מדלי" קים בו קיסם קטן ובו מדליקים את האש הג' דולה בעץ]. כך ע"י שהתלמיד שואל - ולפעמים גם דברים פשוטים שהגדול לא חושב עליהם - ע"י הדין ודברים רוחא שמעתתא ומאירה הסוגיא.

אהבת התורה ולומדיה.

וכדי להתעלות מכל תלמיד נדרש שיהיה חביבות לתורה וללומדיה, ואת זה ראו עליו. וכל יום היה מוסר השכל מיוחד ומי שלא ראה מחזה כזה לא ראה מחזה מימיו ביופי במסירת השיעור.

דאגה לתלמידים.

והיה גם מוכיח ומנחה את התלמידים דרך הלימוד, וידע לשלב את ה"יהי כבוד תל" מידך חביב עליך כשלך" (אבות ז, יב) ביחד עם ה"זרוק מרה בתלמידים" (כתובות קג:), שפחדו לשאול סתם שאלות לפי שענה בחד ריפות למי ששאל שלא כענין. ומאיך החמיא על שאלה טובה באמיתות מכל הלב [ואפילו לאותו אחד ששאל מתחילה שלא כענין] וראו שנהנה מזה ואפילו מדבר פשוט אבל שיהיה ישר, וכששמחים בכל דבר מתעלים.

מאמר חז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב) "כל הלומד תורה ואינו מקיימה נח לו שנהפכה שליתו על פניו ולא יצא לאויר העולם", כי בשביל הלימוד לבד לא היה צריך לצאת לאויר העולם שגם במעי אמו למד כל חלקו, אבל המקיים משלים כוונת הבריאה שלא היה יכול לקיים התורה בעודו במעי אמו הגם שלמדה.

לאחר המיתה המלאך בודק את חלקו בתורה.

באבן שלמה מביא שלאחר פטירתו של אדם באים שלשה מלאכים לקבל את פניו [ובכתובות קד. נזכר ג' כיתות של מלאכים שמקבלים את פני הצדיק, ויל"ע אם היינו הך.] ואחד מהם הוא מי שלמדו תורה במעי אמו, שבודק כמה ניצל את התפקיד שניתן לו. ואם למד כראוי, הרי הוא שמח לקראתו. ואם יאמר שלא הספיקו לו שבעים שנה, יאמרו לו שגם אם היה חי מאתיים שנה לא היה מספיק, לפי שאינו מנצל את מתנת הזמן. [ואח"כ יש גם מבחן שהקב"ה בוחן כ"א על כל התורה, ובמדרשים האריכו בזה, והוזכר הרבה בספרי הח"ח.]

התנחומים על שכחת התורה.

והנה הרמ"א (י"ד סי' רס"ה סי"ב) מביא את מנהג השלום זכר' שהולכים בשבת הרא' שונה לבית התינוק כשנמצא שם. [וכבר נהגו ללכת גם כשאינו שם לפי שיש עוד טעמים אחרים למנהג, וזה מלבד הנשיאה בעול עם חברו שצריך ללכת כדי לשמוח בשמח תו.] והט"ז (שם) הביא מהדרישה (בס"ס רס"ד) שהוא ענין ניחום על מה ששכח את כל התורה. [ויש מוסיפין שע"כ נהגו במאכל ה'ארבעס' לפי שהוא עגול - כמאכל האבלים.] ומעשה היה בארי החי' מן רה"י הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שתמה על טעם זה בעת שהותו ב'שלום זכר', מה צריך לנחמו ע"ז, הלא הוא לטובתו כדי שיוכל לעמול בתורה ולהגיע לתכלית, שאל"כ שכר מניין. ומש"כ אמר טע' מים אחרים על המנהג.

הזכות לעמול בתורה.

ויישב לו מן רה"י הגר"נ זצ"ל בבהירות שלו, שבודאי שני הדברים נכונים שהוא לטר בתו ועל"ז צריך לנחמו. והוא לפי שזה גופא התנחומים, שאומרים לו בזה שזה לטובתו כדי שיוכל לעמול בתורה ולזכות לשכר. ואדרבה שמחה היא לו שהרי המצב שהיה עד כה אינו התכליתי, לפי שהוא בלא עמל. [ומביאים לזה סייעתא ממה שלא קמים בפני כל מעוברת שנכנסת אע"פ שנכנס עמה ת"ח הבקי בכל התורה כולה, והיינו לפי שאין

העולם.] ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע [והספרים האריכו בזה שלא יסתור מאמרם ז"ל (אבות ב, יג) 'אל תהי רשע בפני עצמך', שגם רשע צריך שידע את הגבול כמה לתבוע מעצמו וכמה להכיר במעלותיו ולהחשיב את עצמו, ואיכמ"ל.] והוי יודע שהקב"ה טהור ומ' שרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הרי' ני נוטלה ממך".

ופרש"י מניין יודעים ש'לא נשבע למרמה' קאי על שבועה זו שקיים השבועה לשמור את התורה, דאי בשבועה בעלמא אטו משום דלא נשבע למרמה חשיב להו בעולין בהר ה'. אלא ע"כ שמקיים מה שנשבע 'תהי צדיק ואל תהי רשע' וילמד והוא יעלה בהר ה'.

המלאך מקנה את חלקו בתורה.

ובאמת שיש להבין מדוע נגזר על כולנו גזירה כזו שנשכח את כל התורה, שהרי בלא השכחה היינו כולנו למדנים מופלגים וחרי' פים. ומבארים שתכלית הבריאה הוא עמל התורה, שע"י העמל נזכה לשכר הצפון.

אלא שא"כ יש להבין מאיך שאם לבסוף משכיחים ממנו את כל התורה, לשם מה מלמ' דין אותו מתחילה.

וכתב ב'מעלות התורה' (בסיום הספר) בשם אחיו הגר"א שהנה האלשיך ביאר את הלשון 'ותן חלקנו בתורתך', שיש לכ"א את חלקו בתורה, שבמעמד הר סיני קיבל כ"א את החלק המיוחד שלו בתורה. שאמנם כ"א צריך לדעת את כל התורה אבל יש את היחודיות של כ"א, שיש אחד שמייוחד בהבנה ויש בד' ברים אחרים. וכמו שרואים בגדולי ישראל כבעל הקצוה"ח והנתיב"מ והגרע"א והחת"ס שכולם הקיפו את כל התורה אבל כ"א במהלך שלו. וכן הוא בכל יחיד שעליו לנצל את הכר חות שניתנו לו, וכמו שהבאנו לעיל מהדרך עץ חיים.

ובזה מובן הלשון מציאה שאמרו על התר' רה (מגילה ו:): 'יגעתי ומצאתי', לפי שמצא את אבידתו שזה החלק שלו בתורה. וימצא את חלקו לפי מה שעמל בה, ושמחה היא לו שיק' בל שכר ויתעלה ע"י עמל ויגיעה. ולחלקו בתורה שייך להגיע רק ע"י שה' מלאך מלמדו מתחילה את כל התורה, שאז נשרש אצלו היסודות.

ומהר"ב רנשבורג מוסיף שמלמדן אותו אז כשהוא נקי מעווונות לגמרי, וכך התורה נבלעת באיבריו וקונה אותה בעצמותו. [ועפ"ז מבאר שם במעלות התורה את

של עכנאי, בלא שום ויתור. וא"כ היכן יבוא לידי ביטוי המידות הטובות בלימוד התורה. אלא שהמידות הם איך להתייחס לדברי חברו, שלא יבטל את דבריו מכל וכל ולא יניח לחברו שיחלוק עליו, אלא ישמע גם את דברי השני ויתבונן עליהם.

ואצל רבינו ראו מעלה זו בצורה מעוררת השתאות, איך שהיה שומע דבריו של כל תל' מיד ועמל להבין למה התכוון, והיה שואל שמא לכך התכוונת. ופעם אמר לי שמא הת' כוונת לכך, ואמר מהלך שלם שכלל לא התכ' וונתי לזה, ושמחתי שכך הבין מדברי. ומונח בזה מידות טובות וענווה ביחד עם עמל התר' רה. ועבד עד כלות הכוחות לשלב את המידות הטובות בתורה.

"ומודה על האמת".

יש עוד חלק במידות שהוא מידת 'מודה על האמת' [שהוא יסוד המידות], וגם את זה ראו אצל רה"י זצ"ל. שאם לאחר ויכוח עם תלמיד נוכח לראות מרש"י או מרמב"ם שאינו כמו שהיה סבור, אלא התלמיד צודק, אמר זאת ברבים ולא בוש. וזכורני שאמר פעם בזה הלשון: אין לי מה לומר אתה צודק. אף שהיה מקום לחוש לש"ש פן יקל כבודו בעיני תלמידיו ולהשאר בעמדתו ברבים ורק ביחיד להודות לו, אלא אם אמת הוא דורש הלך אתו עד לקצה הגבול. ולא רק שכבודו לא ירד, אלא אדרבה כמה הערכה התווסף לתלמידיו אליו.

"תהי צדיק ואל תהי רשע".

ונזכיר מדבריו על תפקדנו בעמל התורה ובידיעת התורה. שהרי על האדם יש תפקיד, ועליו להתבונן בכל יום מה הוא, ולמה בא לעולם, ומה רוצה ממנו הקב"ה, וכמ"ש בדרך עץ חיים לבעל המס"י.

שהנה איתא בנדה (ל:): לגבי התינוק במעי אמו [שחז"ל הקדושים ידעו את כל הסודות מהתורה] "ומלמדן אותו כל התורה כולה וכו' וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר לפתח חטאת רובץ [וד"ז הוא חידוש שהמשכיח הוא היצה"ר. ושמא כלול במה שאחז"ל טוב מאוד זה מלאך המוות, שהרי זה לטובתו כדי שיוכל לעמול ולהתעלות]. ואינו יוצא משם עד שמש'ר יביעין אותו שנאמר כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון, כי לי תכרע כל ברך זה יום המיתה שנאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר [שבאים בכריעה והשתחויה לקב"ה], תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר [מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו] נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה. [וזו היא השבועה שמשביעין אותו בצאתו לאויר

זה התורה שחפץ בה הקב"ה, שאין לו חפץ במה שלא יגע האדם עליו.

בחלקי התנחומים.

והנה בתנחומי אבלים רח"ל יש שני חלקים קים: א' להכיר שהכל מאתו יתברך ולטובתנו. ב' שיבוא זמן שיחזור המצב לקדמותו והוא בתחיית המתים.

וכן בתנחומי התינוק ישנם שני חלקים אלו: א' שהוא לטובתו כדי שיזכה ע"י העמל. ב' שלאחר העמל יזכה שהתורה ששכח תחזור אליו וימצא את אבדתו ויזכה לשכר בלי גבול.

סייעתא דשמיא ע"י התפילה.

ולצלחה בתורה נצרך גם תפילה שבלא תפילה א"א לזכות. שהרי כיצד מגיעים לכוז דרגא של עמל ויגיעה וידיעת התורה? הנה איתא במגילה (ו): "א"ר יצחק אם יאמר לך אדם יגעתיו ולא מצאתי אל תאמין, לא יגער תי ומצאתי אל תאמין, יגעתיו ומצאתי תאמין, ה"מ בד"ת אבל למשא ומתן סייעתא הוא מן

נו להגיע לסייעתא דשמיא.

חיזוק בעמל התורה ע"י זיכרון השבועה.

אבל עיקר העיקרים הוא העמל והיגיעה, ולחיות את לימוד התורה, ולחזור ולשנן שה תורה 'כי הם חיינו' וזה התכלית.

והדרך להצליח לעמול כראוי הוא ע"י שנזכור את השבועה שנשבענו קודם צאתנו לאויר העולם שנלמד תורה ונקיימה. ומי שזר כר את השבועה יוכל לזכות לעלות בהר ה' ולקום במקום קדשו, ולהגיע לדרגות של כל רבותינו שראינו בכל הדורות ולהיות המשך להם, וביד כל אדם הוא.

הקב"ה יעזרנו שכל הצדיקים - ובפרט רבינו רה"י הגר"נ זצ"ל - ימליצו טוב בעדנו. וכולם יעסקו בתורה בהשקט ובשמחת לבב ובבריאות, ונלמד בחשק, ותהיה התורה כמור נחת בכיסנו, שלכשיבוא היום הגדול יום הדין נוכל להבחין על כל התורה כולה ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

שמיא [שיש מי שעושה השתדלות מרובה, ולא רק שאינו מרויח יותר אלא גם מפסיד]. ולד"ת לא אמרן אלא לחידודי אבל לאוקמי גירסא [שלא תשתכח ממנו - רש"י] סייעתא מן שמיא היא [ויש יגע ואינו מוצא - רש"י]. נמצא שכדי להבין יש לעמול ולהתייגע ועי"ז מוצאים את האבידה, אבל כדי לזכור צריך סייעתא דשמיא.

וע"י מה זוכים לס"ד? מתחילה יש להתפלל מעומק הלב, וכמו שהיה שואג מרן רה"י הגר"ח שמואלביץ זצ"ל את הגמ' בנדה (ע): "מה יעשה אדם ויחכם וכו' ירבה בישיבה וכו' יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו וכו' קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא".

וגם נצרך שיהיו לו מידות טובות וכמו שהבאנו מרבינו יונה [על המשנה אם אין ד"א אין תורה] שהתורה אינה שוכנת לעולם במי שאינו בעל מידות טובות. ומי שאין מידותיו מתוקנות יתכן שאין הבנתו ראויה, ואפילו אם מבין אין התורה נעשית לקביעות אצלו. וביד

Leaving the Chamor Behind

Regarding Avraham's taking leave of Yishmael, Eliezer, and the donkey, the *meforshim* wonder what was the purpose of bringing the donkey. If Avraham was able to manage without it, why couldn't he leave it at home? And if he needed it, why didn't he take it all the way to Har Hamoriah?

The Brisker approach is to explain that Avraham left the donkey behind because he was entering the hallowed ground of what would become the *makom hamikdash*, where animals were not allowed.

The Maharal gives a different explanation, however. Avraham, Moshe, and Moshiah are all described as riding on donkeys – *רוכב על חמור* – a description that indicates that they achieved mastery over the physical world (חומריות, *donkey*, representing materialism). Bilam, in contrast, rode a female donkey, uniting himself with it and the materialism it represented. Bilam sank *into* the realm of the material, as opposed to Avraham, Moshe, and Moshiah, who rode *on* the material and remained above it.

When Avraham came to the Akeidah, however, he reached a higher place, where the *avodah* wasn't to achieve domination over the material, but rather to eschew the material altogether. But when the Akeidah was over, Avraham Avinu returns to Yishmael and Eliezer and the donkey, placing himself back into the regular world.

One final point about the *nisayon* of burying Sarah. When it came to the *nisayon* of the Akeidah and the *nisayon* of Lech Lecha, Hashem told Avraham what the *nisayon* was. It was hard, but it was clearly a *nisayon* from Hashem. No one told him that he was going to face the *nisayon* of burying Sarah, however. It was simply a *nisayon* of daily life.

A person has to withstand not only the big, obvious *nisyonos*, but also the daily *nisyonos* that we don't realize are *nisyonos*: difficulties with *parnassah*, or *chinuch habanim*, or health, or *shalom bayis*. But when a person strengthens himself and withstands those daily *nisyonos*, then he is *zocheh to siyatta d'Shmaya* and all the *berachos*.

Avraham took Yitzchak, Yishmael, and Eliezer along with him to the Akeidah, but when they neared Har Hamoriah, he told Yishmael and Eliezer to remain behind with the donkey. After that, the *passuk* says three times that Avraham and Yitzchak went together. The first time is when they took leave of Yishmael and Eliezer: **וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו**. Chazal explain that the word **יַחְדָּו** indicates that Avraham approached the mountain just as gladly and willingly as Yitzchak, who was unaware that he was to be offered as a *korban*. Then, after Yitzchak asked Avraham where was the sheep to be slaughtered and Avraham told him that he would be the *korban*, the *passuk* again says: **וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו**. Even after Yitzchak knew he was going to be slaughtered, he was just as happy as Avraham, who was just as happy as Yitzchak before Yitzchak knew.

After the Akeidah, the Torah informs us a third time that Avraham and Yitzchak went together: **וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שֶׁבַע**. Chazal don't explain this third "יַחְדָּו". Rashi's grandson asked him what the meaning of this third יַחְדָּו is, and Rashi posed the question back to him.

Rashi's grandson answered that we would have thought that after the Akeidah, when Avraham and Yitzchak returned to Yishmael and Eliezer, they would have felt what we call *gaavah d'kedushah*. But the *passuk* is telling us that they didn't feel superior to Yishmael and Eliezer: **וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו** – they traveled back with Yishmael and Eliezer feeling equal to them, not feeling that they deserved anything special because they had just passed the *nisayon* of the Akeidah.

After successfully withstanding a *nisayon*, a person should certainly feel a sense of *chizuk*, but he shouldn't feel that now he deserves more than before.

How did Avraham Avinu manage to pass the final *nisayon* of burying Sarah? Because he didn't leave the *nisayon* of the Akeidah feeling any sense of entitlement. Passing a *nisayon* doesn't mean that you get a reprieve for the next ten years.